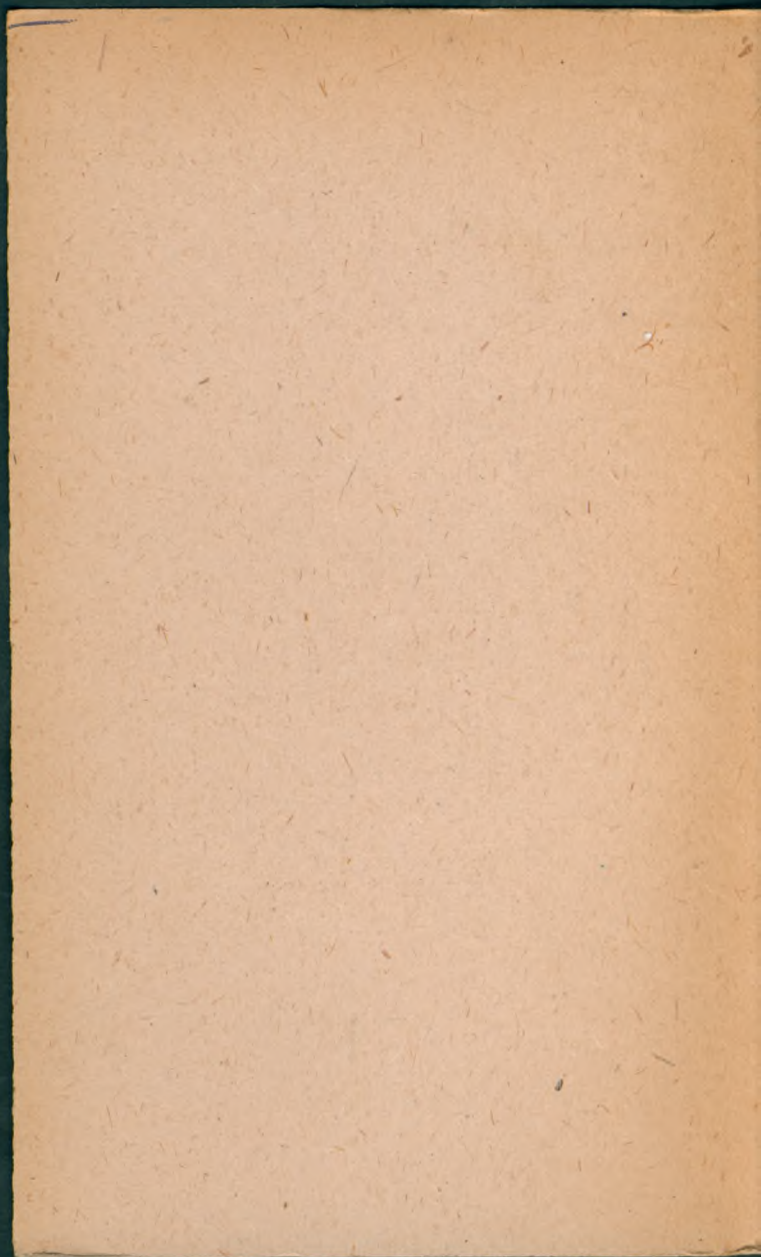

213.447

213447

IFJ. VICTOR JÁNOS:

NEMZETÜNK JÖVENDŐ HIVATÁSA.

6

ÁRA 24 FILLÉR.

Kiadja a Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség.

DIÁKVILÁG

A Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség lapja.

Megjelenik minden hó elején (júl. és augusztus kivételével).

Tartalmaz hitvédő, ébresztő, mélyítő cikkeket, híreket a hazai s a külföldi diákmozgalomból, könyvismertetéseket, stb. stb. Elsősorban a diákokhoz, a művelt
∴ közönséghez szól. ∴

Előfizetési díj

diákoknak 2 korona egész évre,
másoknak 3 korona egész évre,

Féléves előfizetést is elfogadunk.

Az előfizetési díj a kiadó-
hivatalba küldendő:

Budapest, VIII Üllői-ut 16/B.

!!! Terjesszük a Diákvilágot !!!

NEMZETÜNK JÖVENDŐ HIVATÁSA.

IRTA: IFJ. VICTOR JÁNOS
A MEDKSZ. FŐTITKÁRA.

A MEKDSz. 1915. évi debreceni nyári
gyűlésen tartott előadás.

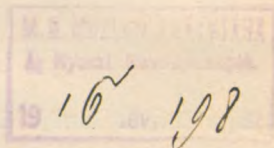

Kiadja a Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség

Living h.
6470 d.

213447

I. Nemzeti hivatás és keresztyénség.

Tárgyunkat: nemzetünk jövőendő hivatását a keresztyén hit megvilágításában akarjuk megvizsgálni. S ezért nem kell mentegetőznünk. Nem mesterkéltnak dolog a keresztyén világnézet távlataiba beleállítani egy nemzet jövőendő hivatását. Nem egymás számára idegen dolgokat kapcsolunk össze, amikor a nemzeti hivatás gondolatát a keresztyénség alapmeggyőződésével összefüggésben tekintjük. Sőt kétségbevonhatjuk a nemzeti hivatás hitének és vizsgálatának jogát akármilyen más alapon. Más világnézetnek, mint a keresztyénségnek légkörében idegen plánta a nemzeti hivatás gondolata, — csak addig él meg, míg eredeti hazájából magával hozott erői tartják. A nemzeti hivatás lényegében véve keresztyén gondolat.

Bizonyságául ennek elég reámutatni a gondolat eredetére. Több szempontból egészen modern gondolatnak tarthatnók. Erre vallana a nemzeti öntudattal való szükségképeni összefüggése. Lehetett-e

szó nemzeti hivatásról addig, míg a nemzeti eszmének hatalmas ébredése a XIX. század elején talpra nem állította a népeket? A nemzeti hivatás gondolata mintha csak egyik gyümölcse volna annak a hatalmas szellemi erőfeszítésnek, amellyel Európa nemzetei lerázták magukról annak az időnek mesterséges, autokratikus államépítő terveit, mind-egyik érvényesíteni igyekezvén a maga életének sajátos igényeit.

Azután meg elképzelhetetlennek látszik a nemzeti hivatás gondolata anélkül a történelmi gondolkodás nélkül, melyre a legutóbbi évtizedekben jutott el az emberi szellem. Csak a XIX. század filozofiai és természettudományi munkájának öröksége az, hogy a történelemben is fejlődést, összefüggő, egységes, kibontakozó drámát tudunk látni, melyben minden kornak és minden résztvevőnek megvan a maga jelentős szerepe. Még nem régi dolog, hogy egyes nemzetek történetét nemcsak magukban véve szemléljük, hanem azoknak az értékeknek szempontjából is, melyekkel más nemzeteknek és az egész emberiségnek életét gazdagították meg.

De az igazság mégis az, hogy a nemzeti hivatás gondolata nem ujdonság az

emberi gondolkozás világában Ha az
 ujkor legujabb évtizedei hozták is me-
 gint úgy forgalomba, hogy ma nagy
 mértékben mozgó ereje a nemzetek
 életének, eredete mégis a messze ókorba
 nyulik vissza. Csak úgy járt, sok más
 nagy gondolattal együtt, mint egyes he-
 gyek vidékek folyóvizei. Miután már jó
 uton öntözték a völgyeket és diszítették
 a tájat, a vidék sajátos földtani alaku-
 lási miatt eltűnnek, elvesznek s csak
 amikor újabb kedvező rétegeltolódások
 kerülnek pályájukba, akkor bukkannak
 megint napfényre, hogy résztvegyenek a
 felszín életében.

A nemzeti hivatás gondolata is már
 évezredekkel ezelőtt történelmet alakító
 erő volt. Nem ugyan a klasszikus
 népeknél. A görögöket összekapcsolta a
 közös magasabb műveltség tudata a bar-
 baroszokkal szemben, — de soha nem
 jutott eszükbe, hogy ezt a kulturközös-
 séget, valamilyen »nemzeti hivatással«
 felruházottnak tekintsék a megvetett többi
 fajtával szemben. A római polgárság is
 erős közösségi tudatot teremtett az egész
 imperium óriási területén. De mindig
 csak kiváltságokat jelentett, sohasem
 felelősséget valami hivatásnak betöltése
 szempontjából.

A földközi tenger délkeleti sarkában, egy félreeső zugban találjuk meg azt a népet, mely rövidéletű független virágzása és évszázados küzködése és elnyomatása alatt feljutott annak a gondolatnak a magaslatára, hogy az emberiség életében *missziója* van, melynek betöltésére senki más, hanem épen ő van kirendelve. A zsidó népet tanították meg vezetői a »választott nép« öntudatára. Igaz ugyan, hogy a nép nagyon is hajlandó volt ezt a választottságot a görög hiuság és a római büszkeség mintájára úgy felfogni, hogy gőgös lenézésben részesítette csak a többi »közönséges« pogány népet. De a nemzet legjobbjai és élükön azoknak a lánglelkű vezérembereknek évszázados sorozata, akik oly fényes kincset képezik Izráel történetének: a próféták állandó harcot folytattak ez ellen a tendencia ellen. Az egész profétizmus nem más, mint ünneplés, sokszor félelmes »memento« Izrael életében a nemzeti hivatásra vonatkozólag. Működésük folytonos tiltakozás az ellen, mintha Isten a zsidó népet azért választotta volna ki, hogy annak hiuságát legyezze ezzel és mintha az a »szövetség«, melyre a néppel lépett, minden körülmény között feltétlen vé-

delmet és boldogulást biztosítana annak. Hirdették, hogy a szövetségkétoldalú: Isten feltételekhez kötölte ígérését és ha a nép azokat be nem tölti, engedetlenségéért és hűtlenségéért époly pusztulással lakolhat, mint akármely más nép. Legmagasabbra szárnyaló próféciaikban káprázatos látomásokat festenek arról, hogy milyen céljai vannak Istennek Izraellel, hogy milyen szerepnek betöltését várja el tőle, és azután, de csak azután és azáltal, milyen boldogságra akarja emelni.

Az Újtestamentum annyira az egyénre fordítja figyelmét, hogy a nemzeti hivatásnak ez az ótestamentumi gondolata nem igen jut szóhoz benne. De azért a keresztyénséget előkészítő ótestamentumi fejlődésnek ez a hatalmas gondolata nem veszett el a keresztyénségben. Sőt éppen azáltal, hogy az egyén általános emberi értékét helyezte középpontba eltekintve minden nemzeti meghatározottságtól, minden nemzetnek egyaránt nyitvaálló közkinccsé szabadította fel a nemzeti hivatás gondolatát. Minden nemzet, mivel Isten számára egyenlően értékes egyénekből áll, épugy valamilyen rendeltetésre, isteni célra kiválasztottnak tekinteti magát, mint hajdan Izrael!

Sőt már maga a prófétai gondolkodás

is felemelkedett olykor arra a magaslatra, ahonnan minden népnek tarka, nyüzsgő élete Istentől kiszabott parancsok és feladatok munkaterének látszott. El fog jönni az az idő, jövendőli például Ézsaiás, amikor Isten akaratának ismerete és teljesítése nem lesz Izraelnek kizárólagos tulajdona, hanem a népek, iskolába járva hozzá, szintén meg fogják tanulni Istennek az ő számukra kijelölt akaratát és egymást kölcsönösen buzdítva és segítve igyekeznek rendeltetésüket betölteni. Így hajnalodik fel az a korszak, amelyben az emberiség élete nemzeti összeütközésekből kigyógyult harmonikus összeműködéssé válik, s a népek »fegyvereiből kalapácsot csinálnak és dárdáikból metszőkéseket és nép népre kardot nem emel és hadakozást többé nem tanul. (Ézs. 2: 1—4.)

Nem is lehetett másképen: a remzeti hivatás gondolata szükségképen ugyanabból a gyökérből kellett, hogy kisarjadzék, mint a keresztyénség. A zsidó vallási gondolatvilágban ugyanis nem valami esetleges helyet foglal el ez a gondolat, nem véletlenül felmerülő csodajelenség, hanem az egész gondolatvilággal szervesen összefüggő, minden szálával annak mélységében gyökeredző

mozzanat. Épen ezért van értéke annak a megállapításunknak, hogy a nemzeti hivatás gondolatát a keresztyénség előkészülete vetette fel. Hiszen találkozunk az ókor népeinél máskor is szórványosan felcsillanó modern gondolatokkal, ujkori eszmék anticipálásaival. De ezek a lángelme játékos eltalálásai, csodálatos intuíciók, melyek semmi logikus összefüggésben nincsenek az illető egyén, vagy nemzet, vagy kor világnézeteivel s azért nem is bizonyítják annak a világnézetnek semmiféle igényét. De itt szükségképeni benső összefüggéssel van dolgunk. Az az istenismeret, melyből az egész zsidó valási élet folyt és fejlődött s mely a keresztyénségben jutott teljes kibontakozásra, elmaradhatatlanul maga után vonta a nemzeti hivatás nagy gondolatát is. Ha a világot és benne az emberi történelmet is nem személytelen, közömbös hatalmak véletlen játéka hozta létre, hanem minden történést személyes, élő Isten okoz és igazgat értelmes, kegyelmes szándékok megvalósítására, akkor mindennek e világban célja van és nem utolsó sorban a nemzetek élete is rendeltetést szolgál.

S amilyen érthető, hogy egy ilyen

alapmeggyőződés világánál a nemzeti élet szükségképen a nemzeti hivatás hordozójaként jelenik meg, éppoly bizonyos az is, hogy csak ez az alapmeggyőződés lehet jogos alapja a nemzeti hivatás gondolatának. Minden olyan történelmi felfogás mely a történelemben nem isteni terv kibontakozását látja, túllép a maga jogos határain, ha nemzeti hivatásról beszél. Tekintsük meg például ebből a szempontból azoknak a felfogásoknak, melyek Isten nélkül magyarázzák az emberiség történetét, két alap-típusát.

Egyfelől áll a történelmi materializmus, a történet magyarázatára következetesen átvitt anyagelvűség. Ha ezen a világon minden s az emberi élet is csak anyagi processzus, akkor a történelem okai és magyarázatai is teljesen megtalálhatók a fizikai természet világában. A nemzet nem egyéb, mint anyagi életérdekek, gazdasági szükségletek előnyösebb kielégítésére létrejött kapcsolata az egyéneknek. Semmiféle szorosabb, kötelezőbb szál nem fűzi az egyént nemzetéhez mint az, hogy annak a nemzetnek szervezett, kollektív életében nagyobb jólétet, megélhetési előnyöket talál, mint a magános életben. Amely

pillanatban rájön, hogy egy másik nemzet körében még kevesebb erő kifejtéssel még előnyösebb helyzetet szerezhet magának, teljes joga van hazát cserélni. Senki sem állithatja fel vele szemben a követelményt: »Áldjon vagy verjen sors keze, itt élned, halnod kell!« Mihelyt kitűnnék, hogy a nemzetek különálló életükről lemondva és egy nagyobb tömegbe olvadva előnyösebben élégithetnék ki tagjaik gazdasági érdekeit, jogossá válnék a nemzetek öngyilkossága s a szürke világpolgárság uralma. És viszont ha egy nemzet életén belül valamelyik csoportnak hátrányára van anyagi érdekei szempontjából a nemzet berendezkedése, jogossá válik a nemzeti kötelék szolidaritását teljesen szétszakgató legkiméletlenebb osztályharc is a megrövidített érdekek védelmére. Így fest a nemzet fogalma materialista alapon.

Kétségtelenül nagy előnye ennek a történetbölcseletnek a pozitivizmus. Pontosan kimutatható tények világos összefüggésén épül fel. Dicsekedhetik azzal az exaktsággal, mely többé-kevésbbé tulajdona minden anyagi téren mozgó tudománynak. Kétségtelen, hogy a nemzetek megszületését és továbbfejlődését minden alakuláson át gazdasági okok kísé-

rik. A földnek termékei, melyekkel az ember anyagi szükségletét fedezi, vagy pedig azoknak hiánya, azok a módok és berendezések, melyek egy adott korban ezeknek a termékeknek feldolgozását, forgalomba hozását és elosztását megkönnyítik, vagy megakasztják: kimutathatólag döntő jelentőségű történelmi tényezők.

Anélkül, hogy most perbe szállanánk ezzel szemben e felfogás végzetes hibáival, a mi szempontunkból elég azt megjegyezni, hogy ezen az alapon nemzeti hivatásról nem lehet szó. Az így felfogott nemzetnek csak egy teendője lehet, mint egy termelők és fogyasztók szövetségének: gondoskodni tagjainak minél könnyebb anyagi boldogulásáról. Ez fogja eldönteni magatartását más nemzetekkel szemben is. Békés szövetségre lép majd velük, ha abból gazdasági előnyök származnak, de minden erejükkel bukásukra, vagy megbénításukra fog majd törekedni, ha gazdasági érdekeinek útjában állanak. Lesz barát, vagy ellenség, fog emelni, vagy fojtogatni, terjeszt áldást, vagy átkot, — de a szó igaz értelmében hivatást sem nem tűzhet ki, sem nem tölthet be az emberiség életében.

Ezzel szemben áll a kultur-idealizmus

történelmi felfogása. Óriási különbség választja el amattól. Itt az ember már nem az anyagi természet része csupán, hanem abból egy magasabb, szellemi életkörbe felemelkedő valóság, akinek az a rendeltetése, hogy önnön szellemi képességével, munkássága által kifejlessze a maga életét. Az ember, mint természeti lény, mindig ugyanaz a nyersanyag marad, de igazi hivatásának, a művelődésnek útjain lépve, bámulatos lehetőségeket bont ki magából és még bámulatosabb jövőbeli lehetőségeket sejtet. Ezeket valóságra váltani: mindig tökéletesebbre kifejlesztett emberi életet élni, mindig több oldalú, gazdagabb, mélyebb kulturát kiépíteni — ez az általános emberiség életének a feladata és értelme nemzedékről nemzedékre, évezredről évezredre. Ez a fejlődés azonban nem egyetlen mederben halad célja felé. Épen az emberi életben rejlő lehetőségek gazdagsága miatt, a megvalósulásra törekedő általános emberi eszme dús sokoldalúsága miatt a fejlődés útja ágakra oszlik. Így születnek meg a nemzetek. Minden nemzet letéteményese az emberi eszme egy bizonyos töredékének, melynek nemzeti sajátosságait köszönheti s melynek ereje hajtja előre évszázados

utján. Minden nemzet az emberi életnek más-más színű, más-más fajtájú kulturáját valósítja meg. És így az egyes nemzetek változatos munkájából tevődik össze és keresztül-kasul érvényesülő kölcsönhatásaikból fejlődik ki mind tökéletesebbé az egész emberiség közös ideálja.

Ezen az alapon minden nemzet felbonthatatlan szellemi egységet képez. Egyesíti nemzeti géniusza, melynek hordozója és kifejlesztője. Ennek a közös nemzeti szellemnek örököse minden egyéni tag és ezért »a nagyvilágban e kívül nincsen számodrahely«. Elszakadva a maga nemzetétől, melynek szellemébe beleszületett és még inkább belenevelődött, más nemzet kötelékében csak élősd, idegen elem lehet. Otthon nem érezheti magát másutt, ha kulturlény akar lenni, mint a maga nemzeti művelődésének munkatérén. Ezen az alapon egy nemzet életét megszüntetni, vagy hátráltatni akár összeolvasztási kísérletek, akár bomlasztó belharcok által a legszentebb emberi értékek elleni bűn.

Látszólag elég jogosultságot nyújt mindez a nemzeti hivatás gondolata számára. Ha minden nemzet egy sajátos nemzeti géniusz letéteményese,

világos, hogy kötelező hivatása ezt teljes erejéből kifejleszteni, önmagát minden lehetőségével realizálni és így kivennie részét az egész emberiség fejlődéséből.

De hát szilárdul áll-e maga ez a fundamentum, hogy a nemzeti hivatás gondolatát teljes kötelező súlyával elbirja? Ott mutatkoznak nagy gyengéi ennek a történetfelfogásnak, ahol a történelmi materializmusnak az erőssége van: azok a tényezők, melyekkel operál, nem exakt pozitívumok. Mi az a nemzeti génusz, az a nemzeti szellem, ami egy-egy nemzet életét irányítja, hogy benne önmagát realizálja? Felségesen igaz absztrakciók, amik azonban objektív valóságban — nem léteznek. A nemzet csakis egyes tagjaiban van meg, — ezektől különállva, ezek fölé helyezve, mint valami magasabb lény — költői szimbólumnak igaz, de bölcséleti fogalomnak ködös, fantasztikus, valótalan. Egyáltalán milyen joggon beszélhetünk az emberi ideálról, amikor a valóságban az emberi élet annak csak torzképe, legjobb esetben is nyomorultul szegényes, hiányos mása? Mi a garancia arra, hogy az emberi élet vívódásának itt az anyagi természet közepette csakugyan az az értelme és célja

hogy a szellemnek ezt a diadalát, az ideális kulturát, a tökéletességre fejlesztett emberi életet megvalósítsa? Észszerű-e akkor küzdelelni és fáradni a nemzeti génusz realizálásának évszázados hivatásával, ha talán az egész emberi kulturfeljődés nem más, mint kiábrándulásra ítelt álmodozás? Nemzeti hivatásról csak akkor lehet szó, ha biztos, hogy egyszer csakugyan lesz a kulturának olyan teljessége, amelybe beletokkollik majd a mi nemzetünknek is sok vérrel, verejtékkel, könnyhullatással kitermelt minden sajátos értéke. Lesz-e valamilyen elégtétel, ami a jelenben érdemessé teszi már a nemzeti kulturmunka fáradságait és áldozatait, ha az eredmény a késő jövő bizonytalanságának ködében vész el!

Hogy e tekintetben milyen kényes pontjai vannak az egyszerű kultur-idealizmusnak, kitűnik akkor, amikor a történelmi materializmus exaktségával kerül szembe. Mikor ez utóbbi az anyagi természettel való összefüggéséből, sőt épen ahhoz tartozásából magyarázza egymás után a történelem alakulatait, az idealista fel fogás nem tagadhatja le a tényeket, a gazdasági erők munkáját, de nem igen tud velük mit csinálni. Tiltakozik az ellen, hogy a történelmet pusztán anyagi erők

játékának tüntessék fel, de félénk idegenkedéssel kerüli annak a kérdésnek erélyes tisztázását, hogy mégis hogy juthatnak ily döntő szerephez anyagi okok a szellemi kultúra kifejlődésében? Mivel nem alapozhatja meg e felfogás kellőképpen a szellemi élet létjogát ebben az anyagi mindenségben, azért kényes kérdés számára a kettőnek határérintkezése. A háttérben elintézetlenül ott lappang az a kétely, hogy hátha az egész szellemi kultúra, melynek tanúi és részesei vagyunk e földön, nem más, mint az anyagi mindenség felszínén kibuggyant muló buborék, mely elpukkan, mihelyt mostoha-lelkű szülőanyja, az anyagi természet visszatemeti magába a kö csönadott erőket. Ezért a struccviselkedés azokkal a tényekkel szemben, melyek azt bizonyítják, hogy az emberi kultúra csakugyan bele van ágyazva az anyagi természet oksági hálózatába.

Ezekkel szemben hallgassuk meg a keresztyén történetbölcseletnek mondani-valóját. Klasszikus tolmácsát találjuk Pálban, a keresztyénség nagy uttörő apostolában, aki az athéni Areopaguson tartott beszédében ezt a magyarázatát adja a történelemnek: »Isten, aki teremtette a világot és mindazt, ami abban

van, . . . az egész emberi nemzetséget egy vérből teremtette, hogy lakozzanak az egész földnek színén, meghatározva eleve rendelt idejüket és lakásuknak határait, hogy keressék az Urat, ha talán kitapogathatnák és megtalálhatnák Őt, jóllehet bizony nincs messze egyikünkől sem, mert Őbenne élünk, mozgunk és vagyunk.«

A kulcs, mellyel a keresztyén ember számára minden rejtély megnyílik: Isten. Nem valami elvont fogalom a számára ez, amit betanítottak, vagy bebizonyítottak neki, hanem a legközvetlenebb személyes tapasztalat bizonyossága. Isten olyan állandó és elháríthatatlan élmény számára, — »Őbenne élünk, mozgunk és vagyunk« — hogy ennek megvilágításában lát és vizsgál mindent: az emberiség történelmét is. A történelem is Isten műve, benne is Isten tervei bontakoznak ki és Isten céljai valósulnak meg.

Ebben a történet-szemléletben szóhoz jutnak a történelmi materializmus pozitívumai. A keresztyén lélek nem fél szemébe nézni annak a ténynek, hogy minden történelmi alakulás benne gyökeredzik az anyagi világ oksági összefüggésében. Nincs oka féltetni az emberiség szellemi kulturáját az anyagi ter-

mészet hatalmától, mert tudja, hogy az egész anyagi világ is, minden hatalmával együtt, a személyes, teremtető Szellemnek hatalmában van. A természet fizikai hatalmai sohasem nyelhetik el az ember magasabb értékeit, mert maguk sem egyebek, mint eszközök annak az élő Istennek kezében, aki az ember legnagyobb értékeit akarja valósággá testesíteni. És mint ahogy az egész emberiség szellemi élete az anyagi mindenség-nél is hatalmasabb Isten szellemi valóságában bírja alapjait, úgy az egyes nemzetek szellemi élete is belőle, az Ő tervező és munkás akaratából folyik. Igaz, hogy egy-egy nemzet megszületésénél és kifejlődésénél hatalmas gazdasági okok dolgoznak, de hogy ezekkel szemben a nemzeti élet szellemi lényegét biztosítsa, a keresztyén ember nem kénytelen a nemzeti géniusz mithikus hatalmait felvenni. Elég tudnia azt, hogy a leganyagibb okok mögött is Isten rendező szándéka rejtőzik s azért azokon keresztül feltétlen szellemi célok valósulnak meg. Amint Pál kifejti: »Isten . . . az emberi nemzetséget teremtetve hogy lakozzanak a föld színén, meghatározva eleve rendelt idejüket és lakásuknak határait . . .« A földrajzi helyzet

minden adott anyagi tényezője s a kornak berendezése, mely e tényezőknek érvényesülési kereteket szab, ezek a gazdasági hatalmak valóban nemzeteket teremtő és alakító okok, de mögöttük Isten van, aki ezek által bontakoztatja ki csodálatos, előre megszabott terve szerint a nemzetek és bennük az emberiség életét.

Ezért, amily kevés oka van a keresztyén történet-felfogásnak arra, hogy a történelmi materializmus exakt eredményeitől idegenkedjék és absztrakt, ködös eszmék oltalmába meneküljön, mint a kulturidealizmus, époly lehetetlen számára a történet gazdasági összefüggéseinél megállani és bennük a történelem elégséges magyarázatát látni, mint ahogy azt a történelmi materializmus teszi. Elismeri, hogy ami az emberiség történelmében végbement, az mind gazdasági okoknak befolyása alatt állott, mint ahogy a legmagasabb röptű madár sem rázhatja le magáról a nehézkedés hatalmát. De amint hazudnék az, aki csak annyit mondana a kőszáli sasról, hogy az is épugy rabja a gravitációnak, mint a hüllő, ugy hazugságnak tartja a keresztyén lélek azt a felfogást, mely a gyomor igényeivel akarja megértetni

velünk a nemzetek egész történelmét. Az anyagi világ, a természet, a gazdasági erők csak a bázist nyújtják, melyen át Istennek mélységeiből kiemelkedik és kiépül az emberiség szellemi élete. A történelem igazi értelmét azok a célok adják meg, melyek az emberi lélekben valósulnak meg s melyeknek minden anyagi összefüggés csak a kitermelő talaját képezi, de nem a létforrását.

Ezeknek a szellemi céloknak közelebbi meghatározásánál domborodik ki a keresztyén felfogás igazi sajátja. Az emberi életnek legfőbb értékét az az isteni kapcsolat adja meg, mely a keresztyén lélek legbensőbb tapasztalata. Minden, ami az emberiség történetében végbe megy, ennek az Isten és ember közötti közösségnek a szolgálatában áll. Pál szavai szerint az emberiségnek életcélja, melynek megvalósítására Isten rendelte, az „... *hogy keressék az Urat, ha talán kitapogathatnák és megtalálhatnák Őt* ...“ Azok a fizikai feltételek, melyek közepett egy nemzet létrejön és sajátos kifejlődést nyer, csak alkalmat nyújtanak ennek a célnak: Isten megismerésének a szolgálatára. Az emberi élet természete olyan, hogy igaz mivoltát csak az örökkévaló, végtelen Istennel

kapcsolatban fejtheti ki. Ez a kapcsolat lényegbeli. Akkor is megvan, amikor az ember nincs tudatában. »Isten . . . bizony nincs messze egyikünkől sem, mert Őbenne élünk, mozgunk és vagyunk.« De az embernek olyan életre kell eljutnia, amelyben öntudatosan ismeri Istent s amelyben ez az istentudat hatja át minden életnyilvánulását Isten az anyagi világ minden ellenállásán keresztül és annak minden akadályát legyőzve az ember öntudatos istenismeretében akarja kifejezésre juttatni magát. Az egész teremtettség célja és értelme: az Istent igazán ismerő emberiség. Ennél kevessebbel a keresztyénség nem éri be. Elhibázottnak és vesztesnek tekint minden kulturát, mely ide fel nem emelkedik.

Már most igaz, hogy Pál apostol retrospektive, a Krisztus előtti évezredekre vonatkozólag állítja fel elsősorban ezt a történelem-magyarázatot. A néplömegeknek azt a tehetetlen, vergődő, és azért mégis legyőzhetetlen törekvését tárja eléünk, melyről a keresztyénségen kívüli vallástörténelem számol be oly megdöbbentő fejezetekben. Kiemelkedni az emberi élet szűk korlátaiból és valami magasabb valósággal kapcsolatba jutni s abban megtalálni az élet igazi értelmét: ezért

a célért lobogott az áldozatok tüze, ezért folyt oly temérdek vér, ezért vetette alá magát az ember nélkülözéseknek és önsanyargatásoknak évezredekén át. Még pedig anélkül, hogy igazi kielégítést nyert volna. Mint az éjszakába tévedt gyermek, tapogatódzott, keresgélt az emberiség Atyja felé. Minden nemzet más-más irányban. Mindegyiknek a maga sajátos földrajzi és korbeli elhelyezkedésénél fogva alkalmá volt az emberi életnek más-más tapasztalat-tömegét felhalmozni s abból más-más sejtéseket, félelmeket és reménysegeket meríteni az Istenről. Így mindegyik más-más színekkel és mozzanatokkal járult hozzá ahhoz a fenségesen borzasztó vallástörténelmi panorámához, melyben az emberiséget a maga élete nagy titkái: Istenének megismerésével látjuk birkózni.

Krisztus megjelenése ezek után új korszakot jelent a keresztyénség tapasztalata és vallomása szerint. Amióta Ő elvégezte munkáját e földön, Isten többé nem ismeretlen hatalom számunkra, kit a sötétségben kell kitapogatni. »Aki engem látott, az Atyát látta« — mondotta Ő maga és szavára minden követőjének megpecsételő visszhangja hangzik évezredek óta már. Ő a maga belső világá-

ban és annak kiélésében úgy megtestesítette Istent számunkra, hogy az istenkereső ember teljes kielégítést talál benne. A nyugtalan, lázas tapogatódzás után a biztos eredmény békessége tölti el azt, ki Jézus Krisztushoz fordult Istenért.

De ez nem akadály a annak, hogy Pálnak a Krisztus előtti történelemre felállított magyarázatát ne alkalmazzuk époly érvénnyel a Krisztus utánira is. Az, hogy Krisztusban végleg adva van az emberiség számára Isten ismerete, nem jelenti távolról sem, hogy további haladásnak nincs már utja. Sőt épen azért, mert Istennek teljessége lett valósággá számunkra Krisztus életében, és munkájában, ennek a mérhetetlen gazdagságnak igazi kifürkészésére végtelen pálya nyílik meg az emberiség előtt. Krisztus annyit változtatott a helyzeten, hogy többé nem sötétségben tapogatódzunk a bizonytalanságnak és reménytelenségnek kinjaitól gyötörve, hanem »világosságban« járunk, egy előttünk ismerős Istennek mind teljesebb megismerésén fáradván, de a legcsekélyebb kezdő eredményben is boldogító zálogát bírva további biztos eredményeinknek s egykor a teljes ismeretnek. Nem valami fénytelen földalatti üregben kutatunk

vízerek után, amiket halk csürgedezések-ről sejtünk, hanem a felszínre áradó dus forrásból meritünk mind többet és többet. Értsük meg, hogy Istennek ez a kiismerése is nem elmélet, hanem az élet dolga. Hogy Jézus Krisztusban milyen Isten áll előttünk, annak megismeréséhez csak egy út vezet: a valóságos élet ezer változatos viszonylataiban és helyzeteiben kitapasztalni és értékesíteni Jézus Krisztust. Miközben gyakorlati életünknek mind szélesebb területeit vonja be csodálatos irányító és alakító hatalmának varázskörébe, — így dereng fel előttünk mindig öntudatosabb ismerete annak, akiben »élünk, mozgunk és vagyunk«. S az egész emberiség akkor jut el majd nagy szellemi céljának: Isten együttes ismeretének megvalósítására, amikor a maga egészében Jézus Krisztusból meritett életet él.

Ennek a távoli, de dicsőségében egész közélről vonzó világcélnak szolgálatában találják meg hivatásukat a nemzetek. Ez a keresztyén felfogás a nemzeti hivatásra vonatkozólag. Ha Isten »eleve elrendelte idejüket és lakásuknak határait«, ha az emberiség élete természeti, anyagi feltételei miatt isteni terv szerint differenciálódott, ennek jelentősége az,

hogy mindegyik nemzet a maga sajátosan kialakult életében sajátos helyzetekben tapasztalhatja ki és értékesítheti a Jézus Krisztusban megtalálható Istent és így sajátos vonásokkal járulhat hozzá az egész emberiség felhalmozódó, kiépülő istenismeretéhez. Nem minden nemzet hivatása egyforma jelentőségű. Vannak nemzetek, melyeknek élete több, vannak, melyeké kevesebb alkalmat nyújt Jézus Krisztus mélységeiből új értékek kiaknázására. Különbözőképpen rendezte el Isten azokat a feltételeket, melyek egy nemzet életének kifejlődését eldöntik. Vannak földrajzi fekvések, melyekben egy nemzet élete egyhangú és egyszerű. Viszont vannak földrajzi fekvések, melyek a megoldásra váró feszült problémáknak egész halmazával teszik nehezzé, válságossá egy nemzet életét. Másfelől vannak korszakok is, melyeknek egész menete szinte meddő nagyobb nemzeti életkérdésekben, míg másfelől jönnek korszakok, melyek valósággal hemzsegnek az egymásra torlódó, sürgős nemzeti feladatoktól. Minden nemzet kötelessége a maga fekvésének adottságából és korának fejleményeiből származó életkérdéseit öntudatosan felfogni, bennük isteni kihívást látni annak a kijelentésnek kipróbá-

lására, amit Jézus Krisztusban adott magáról Isten s a belőle merített erőkkal úgy megoldani azokat az életkérdéseket, hogy így a jövőendő nemzedék s az egész emberiség számára újabb istenismeretet építsen bele a történelem tényeibe. Minden nemzetnek ki kell váltania Jézus Krisztus csodálatos, hatalmas személyiségéből azokat a hatásokat, amiket éppen ő válthat ki sajátos problémáival és így kell hozzájárulnia Istennek e világban mind világosabban kibontakozó dicsőséges arculatához.

II. Három nagy feladat.

A mi nemzetünk jövőendő hivatásának megállapításánál is ez a szempont vezethet csak: meg kell keresnünk azokat a nemzeti feladatokat, melyek a mi földrajzi elhelyeztségünkben és a mi történelmi fejlődésünkben folyólag reánk várnak s a melyeknek megoldása közben alkalom nyílik Isten új mélységeinek és gazdagságainak a kitapasztalására. Olyan feladatokat kell keresnünk, melyeknek megoldásában számíthatunk Istenre, mivel összhangzásban vannak azzal, amit eddig megismertünk belőle, -- és amelyeknek megoldásához szükségünk is van Istenre, mivel minden emberi erőt meg-

haladnak a bennük rejlő nehézségek. Nem vezethet nemzeti hivatás betöltésére olyan törekvés, mely céljait nem a Jézus Krisztusban adott istenismeret világánál vizsgálja és mérlegeli. És épugy nem vezethet nemzeti hivatás betöltésére az olyan törekvés sem, mely csak az utjában álló nehézségekre és az emberi tökéletlenségekre tekintve nem meri magasra tűzni céljait. A Jézus Krisztus által munkálkodó Isten ott fog újabb erőkkkel belehatni a történelembe, ahol egyfelől engedelmességre, másfelől hitre talál. Engedelmességre, mely Jézus Krisztust parancsoló tekintélynek fogadta el az élet minden terén, — és hitre, mely Jézus Krisztusban valóban világot meggyőző, emberfeletti lelki erők forrását ismeri.

Adott helyzetünkben tehát, a világnak ezen a helyén és a történelemnek ebben az idejében milyen feladatok állanak előttünk, melyek nemzeti hivatást rejtenek magukban?

Szükséges-e hangsúlyozni, hogy erre a kérdésre minden felelet csak rövidlító lehet? A nemzeti jövőndőbe kitekintő szem alighogy egynéhány évtized távolságát fürkészheti csak át. Hogy évszázadok lefolyása alatt, vagy, ha megadatik, egy

ujabb ezredév alatt mivel járulhat hozzá a magyar nemzet élete Isten kibontakozó ismeretéhez e földön, ki merne erről beszélni? Hogy pedig akkor, ha a mult nem egy nagy nemzetének sorsára jutva egyszer a magyar nemzet élete is befejezéshez érkezik és lezárt egész lesz, milyen színnel fog Isten mozaikjában fényleni nemzetünk élete, erre nézve a titkon tervező nagy Művész előtti imádat-teljes elnémulás lehet csak a felelet. Ebbe az Ő nagy, elrejtett gondolatába belekontárkodni silány nyegleség volna. Ránk csak az tartozik, amit a mi nemzetünkre bizott: a közvetlen előttünk elterülő évtizedek útja.

De még itt is a legszerényebb mérséklet hangján illik szólnunk. Látomásunk lehet hányos, lehet hibás. Mégis kötelességünk meglátni azt, amit megláthatunk és hirdetni azt, amit megláttunk. Ha egy kellék: a lélek becsületessége megvan bennünk, akkor akármilyen tökéletlen tapogatódzásunk is közelebb visz a célhoz.

Három nagy feladatra szeretnék reámutatni, amelyet — úgy látom — reánk parancsolnak fekvésünk és kialakult állapotaink, ha nemzeti hivatásra igényt tartunk.

1. Sokszor megtárgyalt közhely, hogy nemzetünk történelmi hivatása a multban abból a földrajzi fekvésből folyt, mely a »Nyugat« és a »Kelet« határmegyéjére állított benünket. Valóban a közép- és ujkori művelődéstörténet szempontjából két nagyon eltérő jellegű terület közé volt beékelve hazánk. Nyugatra tőle az ókori kultúra örökségét aránylagos nyugalomban, biztonságban ápolhatták tovább a népek és szerencsésebb viszonyok között kifejlesztették azt, amit »nyugati műveltségnek« nevezünk. Keletre tőle forrongott, hullámozott tovább a kultúra nyers anyaga: a népek nagy tömege — anélkül, hogy a művelődésnek megfelfelé életerőit és kereteit meg tudta volna szerezni magának. A két világ ellentéte újra meg újra válságokra vezetett. Keletnek hatalmai nem egyszer pusztító elárasztással fenyegették Nyugatnak területeit. Keletnek önkényes uralom alatt egyesített nagy tömegei a bennük forrongó fékezetlen erővel állandó veszélyben tartották a Nyugat megállapodottabb, békésebb nemzeteit. A Nyugat nem folytathatta volna termékeny kulturmunkáját és az emberiség ujkori műveltsége nem bontakozhatott volna ki, ha a két világ ütközőpontján nem élt és nem

küzdött volna nemzetünk feltartóztatva a Keletnek támadásait. Ezer éven át a magyar nemzet teste védőbástyája volt az emberiség legnagyobb értékeinek. Azoknak fejlesztéséhez pozitív munkával nem járult hozzá oly mértékben, mint más nemzetek, épen azért, mert az ő számukra küzdötte és szenvedte ki ennek a munkásságnak zavartalan lehetőségét. A tulajdon művelődésének évszázados elhanyagolásával és elmulasztásával fizette le a nyugati művelődés folytonosságának árát.

Minden nagyobb támadás, amelyre Keletnek erői felvonulnak, a magyar nemzet ellenállásába ütközött bele. Nem szólva a népvándorlás elkésett utóhullámzásairól, melyek nemzetünket első századában nyugtalanították és alapvető munkájában zaklatták, elég csak utalnunk a nagy mongol fergegre, mely magyar földön merült ki, az Izlám európai beözönlésére, amelynek hullámtörője megint a magyar nemzet volt és az orosz elmaradottság világuralmi törekvéseire, melyeknek gőzhengere megint magyar hegyek és jórészt magyar vitézség ércfalán akadt el.

Nemzetünknek ez a súlyos, áldozatos volta miatt csak annál fenségesebb hiva-

tása azonban előbb-utóbb lejár. Magyarázatát adja a multnak, de nem ad értelmet a jövőnek. A világhelyzet idestova megváltozik. Kelet és Nyugat ellentétéről a régi értelemben mind kevesebb lehet beszélni. Nyugatnak kitermelt művelődési értékei megkezdték már és rohamosan végzik átalakító munkájukat még azokon a kínai falakon belül is, melyeknek aljáról Dzsengisz khán hordái elindultak. A félhold világa is döntött már. Amidőn fegyveres uralmának mocsárvidéi alól egyik előzőnlött európai terület a másik után szabadult fel és a török állami élet megtalálta végre egészségesebb medrét, elemi erővel megindult ott is a tespedést felváltó haladás. És az orosz zsarnokság világa is alá van aknázva. Feltartózhatatlan átalakulások ott is a nyugati műveltséghez méltóbb állapotokat fognak teremteni. Anélkül, hogy felületes optimizmussal néznénk a jövőbe, mert hiszen a legjobb feltételek mellett is beláthatatlan tömegeket kell még átgyurnia keleten a Nyugat hatásának, mégis bizonyos, hogy Nyugatnak Kelettel szemben való megvédése hovatovább idejét mult hivatás lesz. Nemzetünknek valami egyéb szolgálat után

kell néznie, ha nem akar a mult érdemeinek nyugdíján megvénhedni.

De nem rejt-e magában a jövő számára egy másik nagyszerű feladatot ugyanez a lejáró, elévülő hivatás, jobban mondva az a fekvésünk, melyből származott és az a történelmi stádium, melyre nemzetünket elvezette? Most ez az új helyzet vesz körül hennünket: egyfelől a zavartalan művelődési fejlődés gyümölcseit élvező nyugati népek, másfelől a közelebbi és távolabbi keleten régi rabláncoktól megszabadult, vagy még régebbi álmok dermedtségéből felébredt kisebb-nagyobb nemzetek, melyek sietve igyekeznek elsajátítani a Nyugatnak műveltségét. Amint exponált védelmezői voltunk a multban a Nyugatnak a Kelet ostromai ellen, nem vár-e ránk kiváló szerep a Kelet tömegeinek a nyugati műveltség számára való meghódításában? Ha igen, akkor az utódok megtalálták a legméltoőbb folytatását annak a hivatásnak, melyet oly temérdek vér árán töltöttek be az elődök.

A fekvésünk az új világhelyzet szempontjából époly jelentős, mint volt a multban. Amint hadak útja volt a magyar alföld, úgy most a legjelentősebb közlekedési vonalak egyike huzódik a Duna

medencéjén végig. A közelebbi keletnek, a Balkánnak és a török Előázsiaának a Nyugattal való érintkezése magyar vasutvonalak közbeiktatásán át bonyolódik le. És a távolabbi Ázsiával való szárazföldi érintkezés későbbi kiépülése előre nem is látható módon fokozhatja fekvésünknek ezt a jelentőségét. Bizonyos, hogy a közelebbi Kelet egészében s a távolabbi Keletnek is mindig növekvő vésze nem keresheti fel a Nyugatot anélkül, hogy arról legelső benyomásait ne Magyarországon szerezze.

Az az időszak pedig, melyet történelmünkben most élünk, még felelősségteljesebbé teszi azt a helyzetet. Nem nehéz bebizonyítani, hogy a keleti népeknek rohamos művelődési átalakulások közepette olyan segítségre is szükségük van, még pedig nem is utolsó sorban, amilyent a mi nemzetünk jobban megadhat, ha akarja, mint bármely más nyugati nemzet. Az a hirtelen átvedlés, mely néhány évtized alatt akarja elsajátítani a Nyugat évezredes lassu fejlődésének gyümölcseit, komoly veszedelmeket rejt magában. A sietős művelődés könnyen a külső látzatra dolgozik, az intézmények és keretek kiépítésére törekszik azok éltető lelkének és tápláló talajának elhanyagolásáva

És ha ovóintézkedések nem történnek, elmaradhatatlan, hogy a hirtelen fellendülést époly gyászos összeomlás ne kövesse. Azért ezeknek a nemzeteknek nemcsak arra van szükségük, hogy azt lássák meg, hogy hova kell eljutniok nekik is. Ezt megtalálják tőlünk nyugatra. Azt is meg kell látniok valahol: hogy juthatnak el oda gyorsan és mégis biztosan. És ezt mi mutathatjuk meg nekik.

Husszu multunk viharos volta miatt a mi jelenkori nemzeti kulturánk is egészen fiatal még. A sivár elmaradottság romjaiból alig egy évszázad építette fel a magyar nemzetet azzá, ami ma. Ennek a rohamos átalakulásnak sok veszélyét gondviselésszerűen el tudtuk kerülni. Másfelől pedig most is sinyli a nemzeti életünk egész sorát azoknak a megoldás nélkül maradt problémáknak, melyek ebből a sietős művelődésből származnak. Rajtunk áll, hogy sikeres tapasztalataink áldását közkincsévé tegyük a hasonló uton, talán még meredekebben szökkenő lejtőn feltörekvő keleti népeknek. És méginkább rajtunk áll, hogy kulturánknak még nyilalló betegségeiből úgy gyógygyuljunk, hogy még több mondani valónk legyen azok számára, kik a gyors

és egészséges haladás együttes biztosítását akarják eltanulni.

Eddig nem sok érzéket árultunk el ez iránt a hivatás iránt. Már is visszahozhatatlan alkalmakat szalasztottunk el. Amikor a Balkán emancipálódó nemzetei egymásután belekezdték ennek az átszerveződésnek a munkájába, nem volt segítőkezünk, melyet a határunkon át felénk nyújtottunk volna. Százával bocsájtották utnak minden esztendőben jövő vezetőiket, főiskoláik diákságának legjavát, hogy nézzenek szét haladottabb országokban : hogyan lehet gazdaságilag, társadalmi rendben, nevelésben, iparban és minden egyéb szempontból nagygyá fejleszteni egy nemzetet. — és az ifjúság el is árasztotta a Svájcnak, Németországnak, Franciaországnak egyetemeit és más helyeit, ahol tanulhatott, de bennünket elkerült. Miért kellett a mi fejünk felett messzebb nyugatra nyulni a szomszédainknak művelődésért? Miért kell nélkülünk és talán ellenünk elérniük azt, amiben a legközelebbi segítségétőlünk nyerhetnének?

Nem rázhatjuk le ezt a felelősséget a nyelvünkre való hivatkozással, mely nem világnyelv. Ezt a hátrányt az erős akarat játszva ellensúlyozhatná ezerféle

módon. Csak egy magyarázata van ennek a szégyenteljes mulasztásnak, mely nem épen áldásos kihatással lesz a jövőre, ha erélyesen jóvá nem tesszük: nem volt vonzó ereje a mi nemzeti művelődésünknek a tőlünk keletre esők számára. Itt áll előttünk az első nagyszerű feladat, mely nemzeti hivatásra nyit utat: fiatal, gyorsan nőtt volta mellett is olyan alaposá, komollyá, egészségessé kifejleszteni minden téren kulturánkat, hogy a Kelet a magáéhoz hasonló problémákkal telt helyzetből kiépítve ugyanazokat a művelődési eredményeket találja meg nálunk, amiket a magáétól idegen előzményekből kifejtődve talál meg messzebb. Nyugaton. Ez a cél, minden áleredménnyel szemben türelmetlen becsületességet és megfeszített, hősies munkát kíván. De ha megvalósul: nyitva áll előttünk a befolyás útja, mellyel részt vehetünk az emberiség nagy többségét képező felserdülő nemzetek fiatal kulturájának kialakulásában.

Mi az oka annak, egyetemeken és főiskolákon gyakran az egészen fiatal tanárok a legkedveltebbek és az ő előadásaikból nyer legtöbbet a diakság, holott élteesebb kortársaik sokkal érdemdusabb tudományos pályára tekinthetnek vissza?

Nilván azért vonzódik az ifjuság e fiatal mesterekhez, mert megérzi, hogy azok közelebb állanak hozzá, tudományos lelkületük még nem távolodott el annyira az egészen kezdők nehézségeitől és szükségleteitől. Miért ne képezhetné ki magát a magyar nemzet ilyen népszerű fiatal tanítómesterré a világkultúra egyetemén tanuló ifju nemzetek számára?

2. Ha Délkelet Európának ethnográfiai térképére vetünk egy futó pillantást, feltárul előttünk a földrajzi fekvésünknek egy másik sajátossága, mely más korokban semmitmondó lett volna, de a történelem jelen korszakában nagy, komoly feladatot rejt magában. Nincs a világnak még egy része, hol ilyen kis helyen olyan tarka sokaságát hordozná a különböző fajoknak. Másutt ugyanekkora területet egységes nyelvi közösségek népesítenek be. Itt egy tucatnál is több kisebb nyelvi egység éli a maga külön kulturális és egyes esetekben külön állami életét is. Negyven—hatvan—nyolcvan milliós népek helyett, amilyenekkel egyébütt találkozunk, két, öt, tíz milliós népek vannak összehalmozva itt olyan földrajzi viszonyok között, melyek lehetlenné teszik számukra az egymástól való elszigeteltséget. Egymásra vannak

utalva gazdaságilag és kereskedelmileg, mindinkább politikailag is.

Mindebből világosan következik, hogy ez az aránylag kis terület egymagában annyi történelmi problémát rejt, mint amennyihez egyebütt egész világrészek kellenek. Valóságos tűzfészke ez az összeütköző érdekeknek. „A veszedelmek zónája” — amint egy élesen látó utazó elnevezte. S ehhez hozzájárul még az egész Délkelet-Európának kényes fekvése Európának Ázsiába nyíló kapujánál. Itt, errefelé kavarog az Ázsiában érdekelt világhatalmak összeütköző féltékenysége már vagy egy század óta. És még jó ideig az lesz a helyzet előreláthatólag, hogy az egymás ellen áskálódó nagyhatalmak ezeknek az utjukba eső kisebb államalakulatoknak maguk közötti ellentéteit fogják egymás ellen is kijátszani. Ezért ezeknek a délkelet-európai ellentéteknek világpolitikai jelentőségük volt és lesz is.

Igy nem csak tulajdon életük szempontjából, hanem az egész világ szempontjából komoly kérdés az, hogy nem találhatnák-e meg Délkelet-Európa gyűlölködő, versengő népei valamilyen békés együttélésnek és együttműködésnek becsületes, maradandó alapját. Az egész embe-

riség nyugalmas kulturfejlődésének érdeke a délkelet-európai harmónia. Valahogyan ki kell alakulnia egy iránynak, amelybe párhuzamos törekvéssel egymást segítve indulhatnak és haladhatnak ezek az egymást taszigáló, tolongó népek. Akármilyen lehetetlennek lássék is, előbb-utóbb meg kell valósulnia közöttük nem valami ideig-óraig tartó mesterséges különbső egyb kapcsolódásnak, hanem az ellenszenvek és irigységek felett diadalmaskodó és hosszú jövőre összhangot teremtő belső megértésnek, rokonszenvnek, testvériesülésnek.

Hogy ennek a világtörténelmi feladatnak a megoldásához mivel járulhat hozzá a mi nemzetünk, nem nehéz meglátni. Valóságos kötelességként hárul reánk, hogy ennek a megbarátkozásnak és megbékélésnek a zászlaját felvegyük és magasra emeljük. Egyedül álló helyzetünk van Délkelet-Európa néptömekeiben. Ha földrajzilag nem vagyunk is épen a kellős közepében ennek a területnek, mégis elmondhatjuk, hogy annak bajai a mi nemzeti életünkben összpontosulnak. Más szavakkal: a mi nemzetünk életében megoldásra vár kicsiben ugyanaz a feladat, mely nagyobb arányokban egész Délkelet-Európára nehezedik. Hazánk

földje és állami szervezetünk olyan számban és oly változatosságban egyesíti Délkelet-Európa elemeit, mint semmiféle más keret. Itt vannak határainkon belül a tőlünk nyugatra élő németiség képviselői, az északnyugatra, északkeletre, délnyugatra és délre levő szláv népek rokonai tótok, rutének, szlovének, szerbek, horvátok, — csakugy mint a délkeletre lakó román faj testvérei. És mind-egyik elemében növekvő hatalommal ébrednek az önálló sajátos életnek törekvései. Ami hovatovább olyan probléma elé állítja a magyar nemzetet, melyhez fogható próbát alig állott még ki nehézségekben és válságokban gazdag múltja folyamán.

A feladat elől kitérni nem lehet. Így örököltük át a nemzetiségi helyzetet és ma már késő arról beszélni, hogy milyen módon lehetett volna a nemzetünk testébe annak idején beépülő idegen elemeket felszívni és hazánk népének homogén voltát biztosítani. Tény az, hogy míg az államfentartó magyarságnak felső rétegei éltek a maguk kulturéletét, a magyarság többi részével együtt — csak még fokozott mértékben — elhanyagolva, magukra hagyva konzerválódtak hazánk másnyelvű néprétegei is. És tény az is, hogy ami-

kor az addig „alsóbb“ rétegek is felemelkedhettek a kulturélet kiváltságainak színvonalára, amikor a szélesebb körű tömegek előtt is megnyíltak a művelődésnek, gazdasági erősödésnek és a politikai jogoknak útjai, ezekbe az életszférákba hazánk másnyelvű népei a maguk sajátosságaival igyekeztek be-nyomulni, nehéz kérdések elé állítva a magyar elemnek addig minden kérdésen felül álló egységes uralmát. Semmiféle józan számítás nem biztat most már azzal a reménységgel, hogy ezeket a más nyelvű elemeket egységes magyar nyelvű néppé lehetne asszimilálni. Ha kisebb szigetek, volnának, elszórva a tul-nyomóan magyar nyelvű lakosságban, más lehetne a kilátás. Azonban összefüggő tömbökben helyezkednek el az ország területén. Samennyiben a maguk területén belül magyarsággal érintkeznek, ők vannak sokszor az ő irányukban való felszívással fenyegető tulsulyban. Az asszimiláció nagy sikereit érheti el céltudatos nemzeti nevelés ott, ahol ujonnan beözönlő, régi gyökereitől elszakadt és új gyökereket még nem vert bevándorló idegen elemekkel kell megküzdenie. De itt más a helyzet. A legjobb esetben is már több évszázados multja van ha-

zánk másnyelvű elemeinek. Nemzedékek folyamán kialakult intézmények, kifejlődött erős tradíciók, felgyűlt történelmi emlékek szellemi kohéziója tartja többé-kevésbé mindegyiküket össze. És hovatovább mindjobban tűnik az eredményes beolvasztásnak egyik legfőbb előfeltétele: a beolvasztó elemnek műveltségi döntő fölénye a beolvasztandóval szemben. Más nyelvű nemzetiségeink is kiműveltek már magukból olyan középosztályu vezető réteget, mely a magyar műveltség színvonalán állva öntudatos, erélyes ha nem is mindig önzetlen öre nemzeti-sége külön érdekeinek.

Nem volna a magyarság ezeréves páratlan multjához méltó ennek a helyzetnek a világos meglátásától idegenkedni. Az életerős ember számára a nehéz feladatok nem bosszúságot, hanem élvezetet nyújtanak. S az életerős nemzetből is mennél bonyolultabb helyzetek, mennél fenyegetőbb alakulások csak annál bizodalmasabb, büszkébb munkakedvet válthatnak ki. A magyar nemzet számára csak egy út van hátra, ami méltó hozzá: leszámolva azzal, hogy testében megvannak ezek a heterogén alkotó elemek, reá kell vetnie magát arra a nehéz feladatra, hogy ezeknek külön fejlődési

törekvéseit a maga vezetése alatt megbonthatatlanul egységes összhangba foglalja. Mintha a múlt meg akarta volna tisztelni a magyar nemzet jelenét azzal, hogy ennek a komplikált nemzetiségi helyzetnek a kialakításával ilyen nehéz feladatot bízott rá. Más nemzetnek hálós óráját jelenthetné ennyiféle nemzetiségi igény és törekvés. Őseink talán bizonyos uri könnyelműséggel megbíztak az utánuk jövő magyarságban, és ebben a bizalomban nem csalódhattak, hogy meg tud birkózni sikeresen egy ilyen feladattal. Államférfiaiink sokat kísérleteznek még jobbra-balra, sok hibát is ejtenek, sok kudarcot vallanak is még, míg a kielégítő megoldást kidolgozzák. De ezek esetleges részletmozzanatok lesznek csak. A lényeg, mely mellett minden más a feledésbe fog törpülni, nem lehet kétséges: a magyarságnak sikerülni fog, sikerülni kell, az ország minden nyelvű nemzetiségeit békében és bizalomban együttélő testvéries családdá egyesíteni és mint együtt működő, részeinek változatossága miatt csak annál gazdagabb egységes szervezetet nagy jövő felé vezetnie.

Magától értetődik ennek a sikernek kihatása Délkelet-Európa problémájára.

Szinte felmerül az a sejtelmes kérdés: Vajjon a határain belül reávaró nemzetiségi feladat nem elemi iskolája-e a magyar nemzetnek, mely későbbi magasabbrendű feladatok számára neveli? Ki tudja? Az a vezetésre termelt erő és érettség, mely nélkül államának belső harmoniáját nem biztosíthatja a magyarság, nem avatja-e majd olyan kristályosodási középponttá, amelynek befolyását érezve és elismerve, egész Délkelet-Európa minden eleme megtalálja a maga helyét egy nagyobb, összhangzó közösségben? Meglehet, hogy hiu ábrándozás kérdései ezek. Annyi azonban minden levegőbeépítés nélkül is bizonyos, hogy ha a magyar nemzet magával szemben és egymással szemben megtanította nemzetiségeit bizalomteljes, rokonszenvező, testvéries magatartásra, ezzel megbecsülhetetlen bázist nyújt a békés megértés és megbecsülés szellemének egész Délkelet-Európa meghódítására. Azoknak a nemzeteknek, melyeknek képviselői hazánk határain belül egyetértésben virágoznak, nehezebb lesz egymás élete ellen áskálódni és könnyebb lesz kölcsönös jó akarattal egymás kezét megragadni határainkon kívül is. És még azokra a nemzetekre is, melyekre ilyen közvetlen

hatások csatornáin át nem érvényesülhet Magyarország megoldott nemzetiségi helyzetének befolyása, közvetve ellenállhatatlan nevelő hatással lesz az a tény, hogy Délkelet-Európa országutján él egy állam, melyben sikerült minden faji ellenszenvet és nemzetiségi gyűlölködést gyökereitől kiirtani. Így veheti ki részét nemzetünk a jelenkori világtörténelem egyik legkényesebb kérdésének megoldásából: Délkelet-Európa belső, szellemi pacifikálásából.

3. Egy harmadik nagy feladat, mely elé földrajzi fekvésünk és a beléje épült történelem állítanak, akkor tűnnék világosan a szemünkbe, ha olyan térképre tekintenénk, mely földrészünknek a kereszttyénség felekezetei szerint való megoszlását tünteti fel. Etekintetben is határvonalon élünk. A reformáció Németországból kiindulva feltartóztatás nélkül terjeszkedett nyugat felé. Keletnek indulva eljutott egészen hazánkig — és itt elakadt. Távolabb keletre is eljutottak szorványosan azok a hatások, amelyek hozzánk elhozták a reformációt, de maradandó nyomokat nem hagytak. Mitőlünk is indultak kísérletek a reformáció munkájának továbbterjesztésére keletfelé, de sikerrel ezek sem jártak. Kialakult

az a helyzet, amely reánk is szállott változatlanul, hogy Magyarország, a XVI. században megszerveződött s azóta minden próbát és szenvedést győzelmesen kiállott, több milliót számláló tekintélyes protestáns egyházaival a reformációnak legmesszebb keletre előretolt erősségeit. Azok az örvendetes, de még jelenleg mindig kezdetleges eredmények is melyeket különböző (különösen amerikai) protestáns missziók a balkáni nemzetekben és a török birodalomban értek, lényegében véve még mindig változatlanul hagyják ezt a helyzetet. Természetesen mélyenfekvő okai voltak annak, hogy a római egyház szellemi világában és a nyugateurópai kultúra viszonyai között megszületett vallási mozgalom terjeszkedő útjában elakadt, amikor a keleti egyház területeihez és a keleteurópai kultúra viszonyai közé érkezett. De ha egészen érthető is, ezzel még nem vált megnyugtatóbbá a reformáció mozgalmának ez a megdermedése hazánk földjén. Nagy kárnak, veszteségnek kell tekintenünk, hogy az ujkor kezdetének ez a döntő jelentőségű mozzanata, mely államokat alakított, egész népek történelmét terelte új irányba és megtermékenyítette egész ujkori művelődésünket,

ugyszólván érintetlenül hagyta a keresztyén világnak nálunk távolabb eső részeit.

Ennek az ítéletnek a kimondásánál nem felekezeti szempontok vezetnek. A reformáció nem csak a protestáns egyházak életének szempontjából, hanem az egész világtörténelem szempontjából is elsőrangú fontosságú esemény volt. És a reformáció hatásának érvényesülése sem csak protestáns egyházi érdek, hanem az emberiségnek általános vallási érdeke. Még akkor is, ha a római katolikus keresztyénség álláspontjára helyezkedünk, amely ellen irányult közvetlenül a reformáció, nem csak negatívumot, veszedelmet, romlást látunk abban, mihelyt a dolgokat arról a magaslatról szemléljük, melynek hűvös tiszta kilátását sem az évszázados gyűlölködésnek forrósága, sem a még mindig dúló egyházi érdek-küzdelmek füstös párája nem zavarja meg. Az elfogulatlan, széleslátókörű ítélet a római keresztyénség szempontjából is meg fogja látni a reformáció pozitív, serkentő, emelő hatását. Világos tény, hogy a római katolikus keresztyénség mind értelmi öntudatosság, mind erkölcsi tisztaság és erő szempontjából magasabb színvonalon él és értékeesebb

munkát teljesít az emberiség életében ott, ahol a protestantizmus hatása érvényesül, akár rajta, akár mellette, akár ellene, mint ott, ahol a reformáció ily közvetlen érintésétől ment maradt. Más a magyar római katolikus típus és más az olasz. Más a német és más a spanyol. Más az északamerikai és más a dél-amerikai.

A reformáció olyan erőnek az erupciója volt, amelyek ott feszengettek magában a római egyházban és működnek benne mind máig. Mihelyt egy keresztyén vallási közösség abba a veszélybe jut, hogy a vallást és erkölcsöt egymástól elválassza, hogy elismerjen olyan vallási buzgóságot, mely nem von maga után erkölcsi tökéletesedést, azonnal megmozdul benne a keresztyénség ősi természetete és érvényesülést követel megint a valóságos élet isteni megtisztulásának. A keresztyénség lényegében véve életmegújulás, a bűnöktől való szabadulás és ezt a lényegét nem pótolhatja sokáig a vallási életnek semmiféle külső támasza. A keresztyénség római egyház-szervezetében is mindig megújuló védelmi harcot folytat a keresztyénségnek ez a belső lelke a külső formák ellen, ha azok tulsullyal nyomakodnak reá. A re-

formációt az ebbe elmaradhatatlanná, hogy ezek az egyházat belülről megújítani akaró törekvések ismételt kudarcot vallottak. A Léleknek a régi egyházban tehetetlenül feszengő erői tehát új medreket szakítottak maguknak, a keresztyénségnek új egyházi keretei keletkeztek, amelyek minden külső és formai vonás fölé emelték a keresztyénségnek magvát és lényegét: az egyéni életnek közvetlen hittapasztalat által Istentől való megújulását. Így a protestantizmus, mely ennek az elvnek megtestesülése, örök tiltakozás marad a keresztyénségnek minden olyan alakulata ellen, mely az ember valóságos életét érintetlenül hagyó akármily sokat mondó külső cselekményekre és külső kapcsolatokra helyezné a súlyt. És ez a hatalmas óvás, mely protestáns keresztyének millióinak életéből felhangzik, nem is maradt eredmény nélkül. Ahol hatása érvényesült, ott a római katolikus egyházban is több élet áradt a régi keretekbe, több erkölcsi ható erő töltötte meg a külsőségeket és több keresztyén jellem nevelődött az emberiség számára.

Mindennek érdekes következménye az a jelenség, hogy a jelenkori tudományos műveltség ott kerül kérlelhetet-

len összeütközésbe a keresztyénség tényezőivel, ahol a keresztyénség a reformáció hatásától mentesebb maradt. A modern haladás szétmorzsol minden valóslási intézményt, amelyikben nincs valóslágos életet építő erő. Ahol a keresztyénség nem bűnöket és bajokat irtó élet-hatalom, hanem hagyományos szokás, vagy betanult nézet és szertartás, ott találkozunk a társadalmak keresztyénellenes szervezkedésével és akciójával. Ahol ellenben a keresztyénség szüntelen újabb szolgálatokkal vivja ki magának létjogát a modern élet terén, ahol első-sorban életet romlástól ovó és megmentő erő, ott a modern haladás áradata nemcsak megfér a keresztyénség virágzásával, hanem annak is újabb lendületet kölcsönöz.

Ennek a szélesebb látókörnek a szemmel-tartásával nem ingadozhatunk abban a kimondott ítéletben, hogy kár és veszteség a tőlünk keletre levő népek számára az, hogy a reformáció csak Magyarorszáig jutott el. Sőt, ha arra a nagy belső művelődési átalakulásra tekintünk, melyen ezek a nemzetek évtizedeinkben átmennek, egyenesen veszedelmesnek kell mondanunk rájuk nézve azt, hogy a reformáció értékei nélkül

élik történetüknek ezt a válságos szakát. Az a keresztyénség, melynek uralma alatt Európa keleti és délkeleti tömegei élnek, eltekintve a tisztas kivételek eseteitől, külsőségekben megmerevedett, élettelen. Ezeken a területeken a vallás politikai összetartó hatalom, hagyomány szentesítette dogmák tisztelete, sokszor a babonák határán járó szertartások betartása, de nem életet újjáteremtő él-ménye a léleknek. És soha nincs egy nemzetnek olyan szüksége a keresztyénség szülte jellemekre, azoknak álnokságtól ment becsületességére, áldozatokra kész önzetlenségére, nehézségekkel dacoló hiterejére, mint az ilyen gyors lendületű átalakulások idején. Másfelől milyen jövő elé nézhet a keresztyénség ezekben az országokban, ha a modern műveltség próbája elé ebben az élettelen formájában lép? A keleti keresztyénségnek olyan arányu nagy ébredést kell érnie, amilyen mély és hosszú volt az alvása, ha jövőre méltóvá akarja tenni magát. A krisztusi életerőknek egészen rendkívüli kiáradása nélkül keleti szomszédaink haladó életükben le fogják rázni magukról az átöröklött vallási maradványokat és neki fognak in-

dulni a vallás nélküli művelődés minden bomlásának és pusztulásának

A reformáció erőire még óriási világtörténelmi misszió vár ezen a területen is. Az egyéni üdvtapasztalás és életmegújulás robbantó eleme teremtheti csak meg a szükséges egészségesebb állapotokat a keleti egyházak háza tájékán. Annak a tiltakozó szózatnak, melynek inkarnációja a protestantizmus, bele kell harsognia ezekbe a külsőségek párnáin mélyen szunnyadó egyházakba is, hogy talpraállva elvégezzék ők is nemzeteikben azt a munkát, melyet az egyház Úra ő rájuk is bízott és amely nélkül menthetetlenül el is vesztek talajukat. Honnan kaphatják meg egy életteljesebb és az ujkori műveltség világában erősen gyökeredző keresztyénségnek ilyen nélkülözhetetlen hatásait szomszédaink, ha nem tőlünk? A reformáció útja nálunk akadt el. Mi természetesebb, mint hogy tőlünk is induljon további útjára?

Magyarországnak missziói központtá lehet és kell is válnia a keleti keresztyénség számára. A keresztyénség forrásait olyan tágasan fel kell nyitnunk magunk között, hogy vizük elárhassa a szomszédos száraz földeket. Ha a magunk nem-protestáns keresztyénségében is

kevés van abból az élethatalomból, amelynek érvényesítéséért a protestantizmus felemelte világtörténelmi óvását, protestáns egyházainknak megsokszorozott munkával kell pótolniok azt, amit az egész magyar keresztyénség serkentése, éltetése, emelése tekintetében elmulasztottak. És ha ennek a mulasztásnak oka az, hogy maga a magyarországi protestantizmus sen az, a tőnek ter nészete szerint lennie kellene, ha benne is összeszáradt a régi keretek medrében egykor hömpölygő életfolyam sovány erecskévé: először itt kell a csodás ébredésnek bekövetkeznie. Az eldugult forrásokat és elzárt zsilipeket feltárva, a keresztyénség élethatalmát egyénről-egyenre, rétegről-rétegre továbbterjesztve a Léleknek új pünkösdi zugását és áradását kell megérnünk, tehát: munkálnunk. Annak a megváltó szeretetnek és hatalomnak, mellyel Jézus Krisztusban megjelent számunkra Isten, szabad folyást kell nyernie, hogy megújuljanak bűnöktől rontott egyének, megépüljenek bajoktól rágott társadalmi osztályok, meggyógyuljon és megtisztuljon egész nemzeti életünk.

A Krisztus életétől lüktető Magyarország közelében a fagy engedni fog, a meleg tőlünk tovasugárzik. A keresztyén-

ség ujkori diadalmenete így vezet rajtunk keresztül tovább keletre, névleg régen behódolt, de tényleg tőle elhanyagolt népek megmentésére. És aki tudja, hogy az Izlám nagy világmissziói problémáia nem oldható meg addig, míg a mohammedánok közt élő keleti keresztyén egyházak a maguk gyűlölködő, kicsinyes, külsőséges mivoltukkal úgy képviselik a keresztyén vallást, mint ahogy eddig tették: az megéri, hogy a keleti keresztyénség felébresztésével megnyilik számunkra a török fajnak s a rajta túl levő mohammedán fajoknak evangelizálására is az egyetlen tágas út. A mohammedán világ és a reformáció által felébresztett keresztyénség között ott terjed a keleti keresztyénség lomha, tétlen tömege. És mi előretolt őrei vagyunk annak a nyugati keresztyénségnek, amelyiktől az egész világ, benne a mohammedán világ is várja a megújbodást.

Szemébe nézni ezeknek a nagy feladatoknak, melyek irányában hivatást tölthet be nemzetünk, nem lehet anélkül, hogy valakinek a lelke vagy el nem komorodjék a kötelességek súlya alatt, vagy pedig léhán lerázva magáról a személyes felelősséget össze ne zsugorodjék a nagy dolgok iránti érzéketlen-

ségre. Vagy áhitatos magunkba szállással ismerjük fel a világot igazgató isteni kéz újmutatását itt, vagy nyegle közömbösséggel fűtyörésszük tovább meddő, nyomoruságos életünket. Mindenképen választást tesznek sorainkban ezek a látomások. »Vagy-vagy« elé állítanak, mert személyes kérdéseinkké válnak, mihelyt a mélyükre hatolunk. Hogy elismerem-e vagy nem nemzetemnek hivatását arra, hogy a világ életében ezeket a messzekiható szolgálatokat lerója, az ráu nézve nagyon komoly konzekvenciákkal terhes kérdés. Ha a magyar nemzetnek kulturmissziójáról van szó, nekem magamnak kell a magam életpályáján olyan színvonalu kulturtényezővé válnom, hogy más nemzetek hasonló pályájú tagjai tanulhasanak mintaszerű munkámból. Ha a magyar nemzetnek gyűlölködő fajokat kiegészztelő szerepét elegejtük, nekem magamnak kell a jóindulat és nagylelkűség olyan gazdag mértékével megtelnie, hogy élethatásom szűkebb körében el tudjak fűjtani minden kicsinyes torzsalkodást és ellenszenvet az emberek között. És ha a magyar nemzetnek kereszttyén erőket kisugárzó hivatását kívánjuk meg, akkor a magam személyes

életének kell Krisztustól telített életnek lennie.

Mihelyt a dolognak ilyen személyes oldalát meglátjuk, kitűnik, hogy csakugyan valóságos nemzeti hivatásról van szó, a fogalomnak keresztyén értelmében. Arról nem is kell bővebben szólni, hogy ezek a kitűzött célok egy irányban vannak Istennek a Jézus Krisztusban megjelentett világcéljával. Amennyire Krisztustól tudjuk, a Mindenható maga is arrafelé igazgatja emberiségének történetét, amerre ezek a célok hivatgatnak. Kelet népeinek az elmaradottságból a Nyugat életjavainak színvonalára való kiemelése, gyűlölködő fajoknak békés szeretetközösségbe olvadása és az isteni megváltás áldásától elesett tömegeknek az Evangéliummal való felébresztése — olyan ügyek, amelyekből a Jézus Krisztus mennyei Atyja nem vonhatja meg hozzájárulását. Ezek az Ő ügyei. Ezek alkalmas célok arra, hogy munkába lépjen megvalósításukra az Ő emberfeletti hatalma.

Ez nyilvánvaló. De épügy kitűnik az is, hogy ezek a célok csak Istennel valósíthatók meg. Mihelyt az egyéni élet konkrét területein hozzáfogunk, hogy nemzetünknek e feladatait csak valami-

vel is közelebb vigyük a beteljesedéshez: erónket meghaladó akadályok előtt állunk. Magunkban és egész nemzetünkben mennyi restség és lombaság, mely a gyökeres, mintaszerű nemzeti művelődésnek elleneszegül. Mennyi önző érzés és törekvés magunkban és körülöttünk, megannyi választófal és összeütközési pont ember és ember között. És milyen felületes közömbösség mindnyájunkban a keresztyén élet dicsőséges lehetőségei iránt! Vagy nevetséges nagyzoálás, a valóságos embereket és viszonyokat nem ismerő képzelgő rajongás mindaz, amit nemzetünk felséges feladatairól mondotunk. Vagy ha csak valamennyi komoly igazság van is benne, nekünk és a hozzáink hasonló embereknek túl kell nőnünk a mostani erőink korlátain. Óriások kellenek ezeknek az utunkban álló hegyeknek az elmozdításához, a nehézségek és akadályok legyőzéséhez.

Végeredményben ahhoz a kérdéshez jutunk, hogy vajjon csakugyan a Mindenható Isten bocsátotta-e magát emberi életünk rendelkezésére Jézus Krisztusban? A vázolt feladatok lehetősége attól függ, hogy ha belenyul olyan kicsiny emberek életébe, mint mi vagyunk, képes-e azt Jézus Krisztus megragadni és felemelni

messze az önnön magasságunk fölé olyan magasságba, hogy minden nehézségnek és erőpróbának szemébe mondhassuk: »Még győzelmeseknél is győzelmesebbek vagyunk az által, aki szeretett m'inket.« Realitás-e az, hogy »mindenek lehetőségei a hívőnek«?

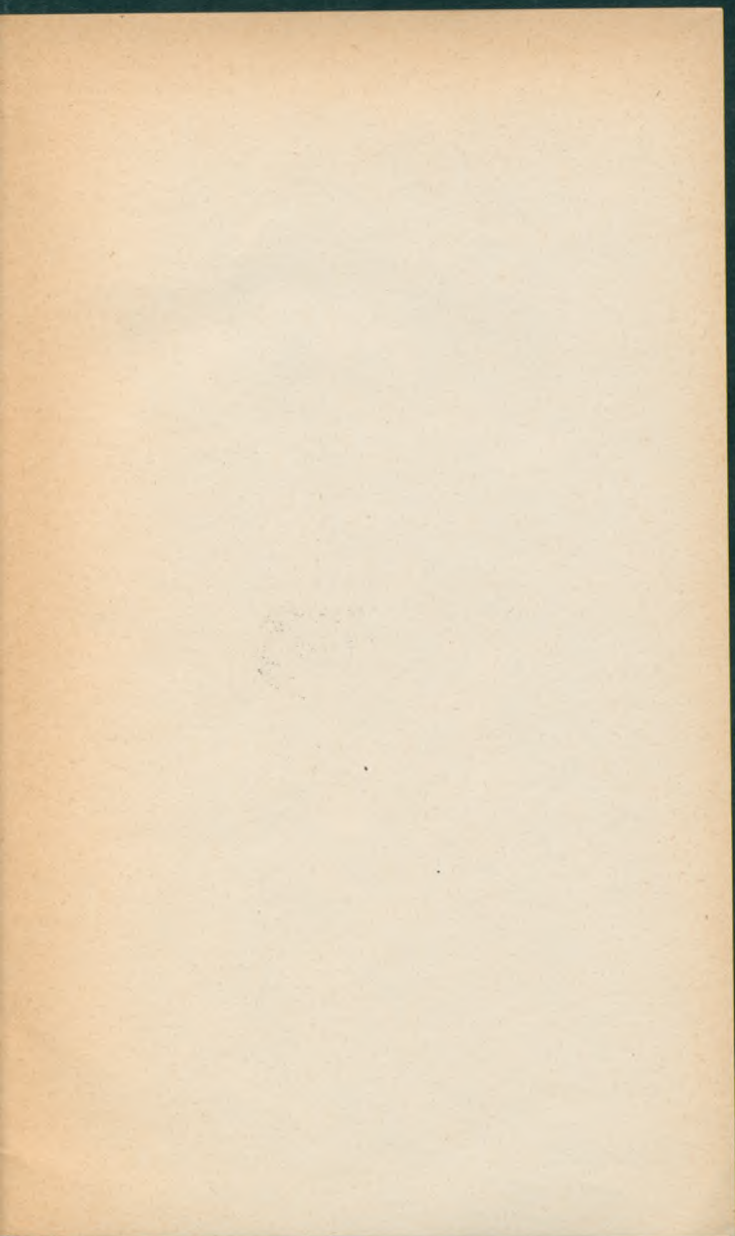
Minden nemzet akkor tölt be hivatást, amikor a maga földrajzi fekvésében és a történelmi korszakban rejlő feladatokat felismeri és azokban alkalmat lát Isten kitapasztalására, teljesebb megismerésére és megismertetésére.

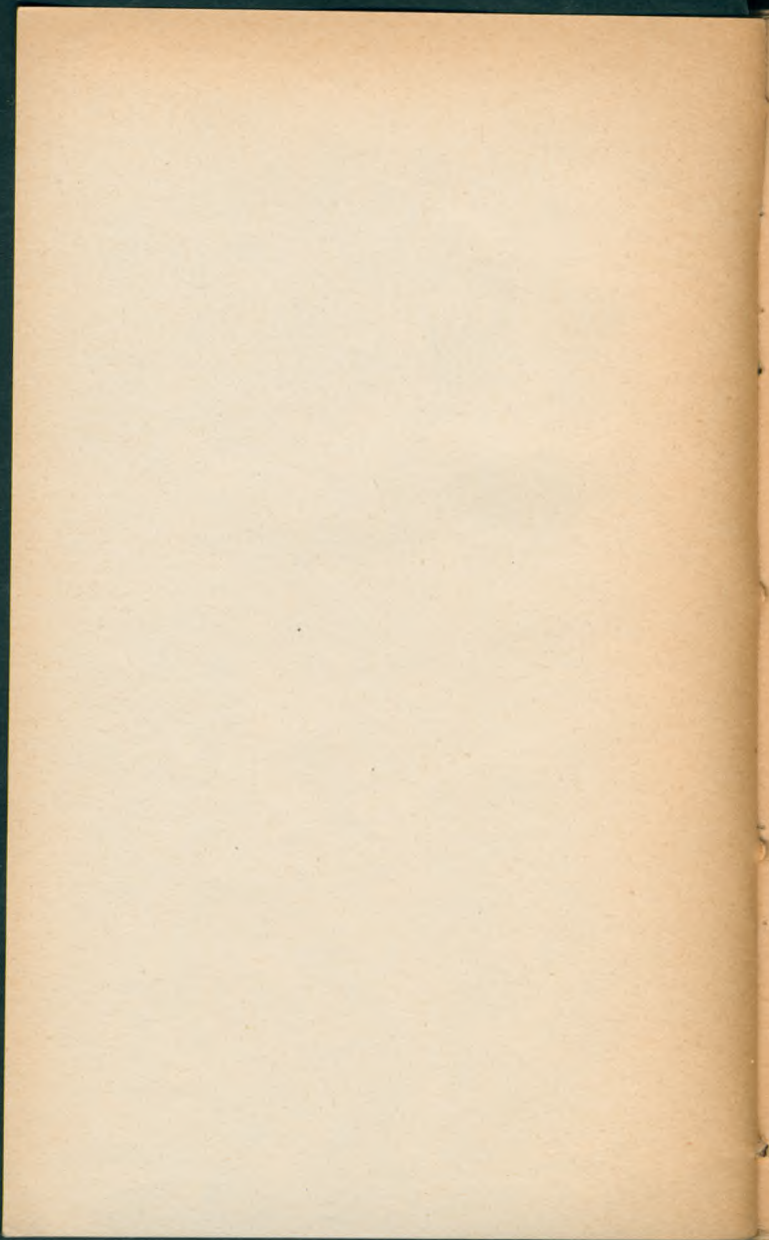
Gondoljuk el, hogy nemzetünk életében sikerül-e ezt a három feladatot megoldani és ezáltal más nemzetek iránt leróni a jelzett nagy szolgálatokat. Nem Isten csodája volna-e? Nem az Ő hatalma és az Ő kegyelme sugároznék-e keresztül nemzetünk életünk ilyen eredményein az egész világ szemébe? Az emberiség általunk is gazdagabb ismeretere jutna el annak, hogy milyen Isten él felettünk és miket képes Ő cselekedni. Az által, akiben magát nekünk adta.

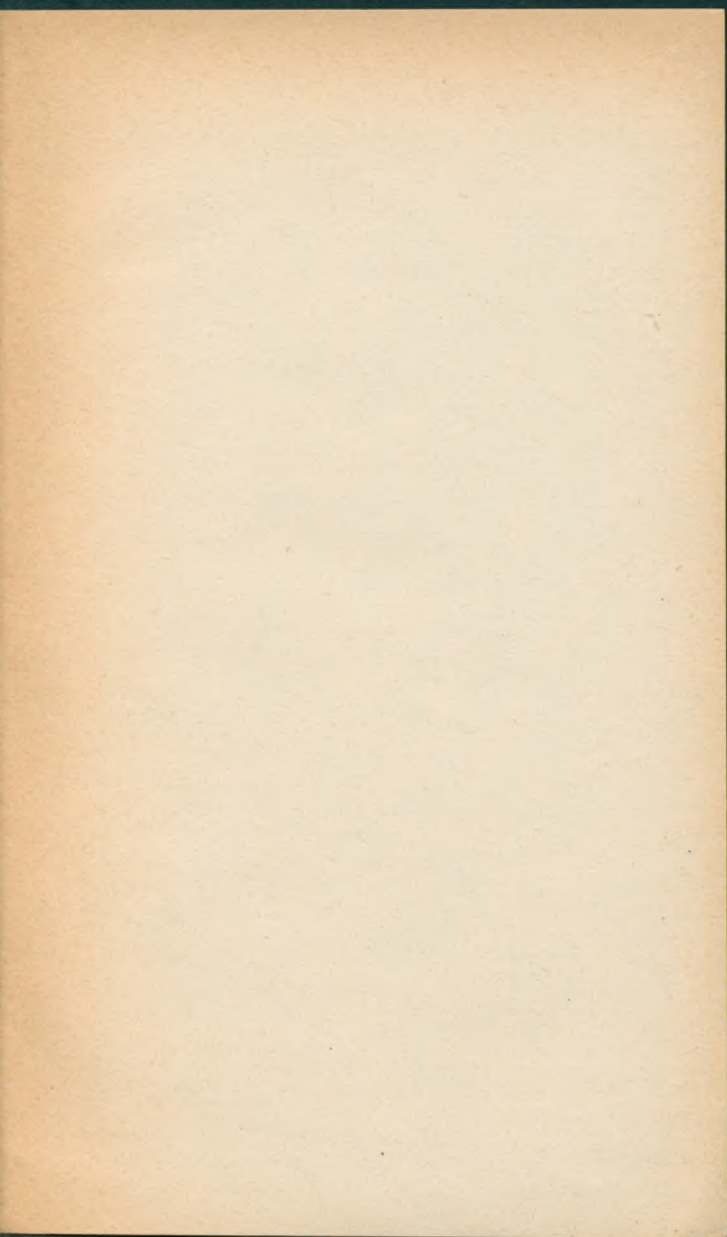
Ezért is, és ha utána már semmi más sem következne, csupán ezért is nem érdemes-e magyarnak lenni?

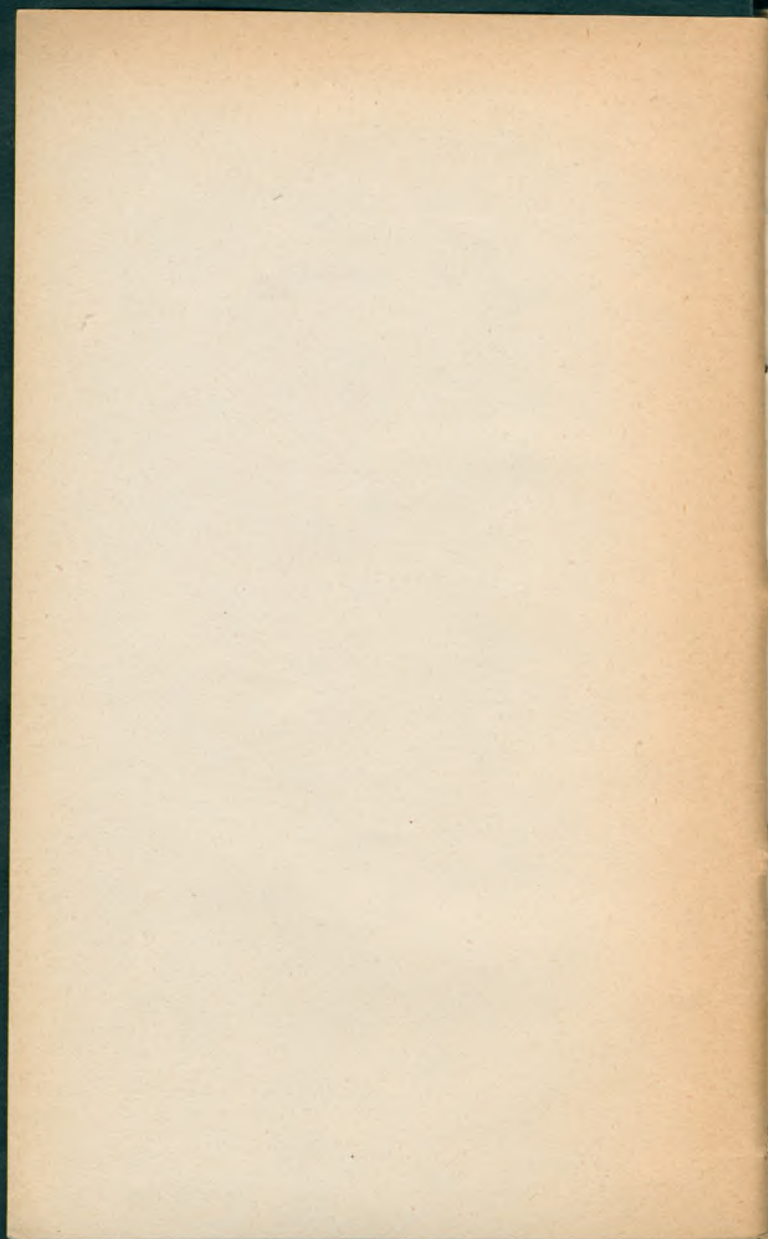

Spitzer Sándor
Komárom
1915.

A Magyar Evangéliumi Keresztyén
Diákszövetség kiadványai közül
eddig

Fosdick E. H.: „A Mester jelleme“

című biblia tanulmányi vezérfonal
talált a leglelkesebb fogadtatásra.
Mindamellett, hogy a háborús
időszak nehézségei között látott
napvilágot, néhány hónap alatt
szétkapkodták az egész első ki-
adást, ami az ilyen irányu magyar
nyelvű irodalomban példátlan eset.
Egy éven belül szükségessé vált
a második és harmadik ezer pél-
dány nyomtatása is.

**Ez mindennél ékebben
szóló ajánlás és bizonyít-
vány a könyv értékéről.**

**Ára füzve 2 K 50 fillér,
kötve 3 K 50 fillér.**

A M. E. K. Diákszövetség kiadványai:

Begbie Harold: Részegenszületett . . .	—10
Benkő István: Isten szeretetének nagy ellenmondásai . . .	—10
Binde Frigyes: Nemi élet és szellemi romlás . . .	—20
Bosworth J. Eduard: Jézus Krisztus, mi Urunk . . .	—06
Csila Sándor dr.: A nemi kérdés . . .	2·40
Deme László: Tudakozások az Írásokat . . .	—12
Fosdick E. H.: A Mester jelleme füzve . . .	2·50
— kötve . . .	3·50
Fries Károly dr.: A keresztyén diákmozgalom . . .	—10
— A tökéletes eszmény . . .	—10
Jul-Brockman: A keresztyén diákmozgalom Kinában . . .	—10
Mott János dr.: A legkeményebb küzdelem a diák életében . . .	—10
— Jézus Krisztus hatalma a diák életében . . .	—10
— A csendes óra . . .	—10
— A keresztyén missziók döntő órája . . .	3·—
— kartonkötésben . . .	3·20
Nicolay Pál báró: A keresztyén diákmozgalom Oroszországban . . .	—06
Pongrácz József: Az őskeresztyénség hódító hadjárata . . .	—10
Victor János: A hazaszeretet eszménye . . .	—40
— Egy vonás a kép háttéréből . . .	—10
— „Vagy . . . , vagy . . .” . . .	—06
— Vázlatos utmutatás a Hegyi Beszéd tanulmányozásához . . .	—30
Viebahn tábornok: Mit mondott Simpson, a híres orvos? Darabja 2 fillér, 100 drb. . .	1·20
Woods S. E.: Vezérfonal Jézus példázatainak tanulmányozásához . . .	1·50

Megrendelések a
Diákvilág kiadóhivatalába
 (Budapest, VIII. kerület, Ullői-ut 16/B.) intézendők.

Spitzner Sándor Komárom 1915.

